

Mindent egy lapra

2014. október 29.

Lammermoori Lucia Edita Gruberovával az Erkel Színházban. Az október 27-i előadásról BÓKA GÁBOR írt kritikát



Edita Gruberová és Dario Schmunck (fotó: Nagy Attila / Magyar Állami Operaház)

Soha ne mondd, hogy soha: tavalyi felemás Gruberová-élményem után majdnem biztos voltam benne, hogy az idei koncertszerű *Lammermoori Luciáról* nem olvashatják majd kritikámat az *Opera-Világ* látogatói. Persze nem a művésznő szurkolótáborának extrém tetszésnyilvánítási szokásokban és verbális agresszióban egyaránt megnyilvánuló fanatizmusa tartott volna vissza, sokkal inkább az önisméltés veszélye: hiszen **Edita Gruberová** elmúlt években hallott budapesti fellépéseiről időről időre kísértetiesen hasonlóakat kellett írnom – márpedig az olvasó, ha egyet ért véleményemmel, ha nem, nyilván unja, hogy évente egyszer ugyanazt kénytelen elolvasni ugyanattól a szerzőtől.

Terveimmal ellentétben mégis rám hárult a feladat – s a körülményekből adódóan ezúttal más tanulságokat is levonhattam az előadás végén, mint amelyekre előzetesen számítottam.

Mindenekelőtt: milyen szerencse, hogy a korábbi vendégszereplésekkel ellentétben a mostani *Lucia* nem szlovák-magyar koprodukcióban valósult meg! Ez mindenekelőtt a zenekari teljesítmény szempontjából üdvözlendő. Akik végigkövették az elmúlt évtized itthoni Gruberová-krónikáját, a kritikus személyétől függetlenül visszatérő motívumként találkozhattak benne a különböző szlovák zenekarok közepes vagy elfogadhatatlan teljesítménye feletti sajnálkozással. Ezúttal – mivel az előadás a Magyar Állami Operaház szervezésében zajlott – a színház saját együttese játszott. Az **Operaház Zenekarát** időről időre sok bírálat éri, s ezek közül számos jogosnak is bizonyul – ám olykor arra is szükség van, hogy múlhatatlan erényeikről is szó essék. Most itt az alkalom. A belcanto operák partitúrái nem megfelelő előadásban igénytelenebbnek mutatkoznak, mint amilyenek valójában: üres, bombasztikus tűzijátéknak. Jó karmester persze tudja, hogy feladata nem a hatásvadász effektusok kiemelése, hanem a hangszerelés finomságainak s az énekhangokhoz való kényes viszonynak minél alaposabb kimunkálása. **Andrij Jurkevics** ebből a szempontból nem tűnik dirigensfenoménnak: látványos gesztusaival ügyesen kézben tartja a zenei folyamatokat, az azonban nem mondható, hogy különösebben elmélyülne bennük – nem csak jó, de rossz értelemben is kiszolgálja énekeseit, mindent rájuk bíz. S az Operaház Zenekara *ennek ellenére* magasan felülmúlja a szlovák együttesek nivelőjét; esztétizálás helyett egyszerűen kimondhatjuk, hogy jobb, mint északi szomszédunk vezető együttese.



Edita Gruberová és Andrij Jurkevics (fotó: Nagy Attila / Magyar Állami Operaház)

Persze közelíthetünk más szempontból is a zenekari produkcióhoz – ez azonban már az előadás körülményeivel kapcsolatos. Donizetti operája kivételes jubileum, Fricsay Ferenc születésének századik évfordulója alkalmából hangzott fel. Mint tudjuk, Fricsay, a múlt századik egyik legnagyobb dirigense éppen e nem karmester-centrikusként számon tartott opera felújításával tette le névjegyét véglegesen a budapesti közönség előtt. Kétkedve mondhatnánk, hogy minden bizonnyal ezt dobta számára a gép, ám az a tény, hogy nyugati karrierje során is több alkalommal visszatért a darabhoz, arra látszik utalni, hogy mégis talált

benne valami izgalmasat. Nos, egy Fricsay-fesztivál alkalmából a világsztár címszereplő feltétlen dicséretet érdemlő meghívása mellett érdemes lett volna olyan dirigens szerződésében is gondolkodni, aki nem csupán levezeti, de valóban interpretálja a darabot. Újra felfedeztetni velünk – legalább annyira, hogy nem húzza ki annak bő egyharmadát, alkalmazkodva a legrosszabb budapesti előadási hagyományhoz. Az ünnep ebből a szempontból sajnos felemásra sikerült.



Kálmándi Mihály, Fried Péter és Horváth István (fotó: Nagy Attila / Magyar Állami Operaház)

Egyértelmű sikert arattak viszont a hazai énekes közreműködők: teljesítményük egyenletesen magas átlagszínvonala arra figyelmeztet, hogy ideje lenne elgondolkodni a darab felújításán. **Kálmándi Mihály** volumenben, hangmatériában és vokális kidolgozottságban például egyaránt olyat produkált, mely a *Lucia* hazai előadás-történetének legszebb pillanatait idézte – de szívesen hallgattuk volna még tovább, kihúzott jeleneteiben is! **Fried Péter** Raimondóként ezúttal megszólalásainak súlyosságát helyezte előtérbe azok kantabilitásával szemben: ez is egyike a lehetséges megközelítéseknek – más kérdés, hogy a szerepépítés iránya így nem harmonizált a többi főszereplő kifejezőmódjával. **Schöck Atala** hangjának épségével és éneklésének átéltségével tűnt ki Alisaként. A két kisebb tenorszerep megszólaltatása nagyon eltérő benyomásokat keltett: **Horváth István** hamisítatlan belcanto hangon szólalt meg Normannóként, **Pataki Adorján** viszont újfent arról győzött meg Arturóként, hogy alapvetően értékes hanganyagával jobbra nem tud bánni.

Dario Schmunck sajnos tovább szaporította azon, Gruberovával egy napon nem említhető tenoristák számát, akiket a legenda partnereiként voltunk kénytelenek hallgatni az elmúlt években. Könnyű lenne tisztán technikai oldalról megragadni, hogy mi hiányzott Edgar-alakításából: a hang száraz, a magasságokban beszűkül, a csúcshangok ezáltal nemhogy fényesen csengenek, de egyenesen préselten szólnak.

Emellett az átélésnek, a szereppel való azonosulásnak sem láttam a legkisebb jelét sem az előadás három órája alatt, s ez összességében bizony elég rossz mérleg. Biztos, hogy éppen rá van szükségünk tavasszal a *Faust* címszerepében?



Edita Gruberová (fotó: Nagy Attila / Magyar Állami Operaház)

A hiányosságok ellenére is sok szép élménnyel gazdagodhatott hát, aki a *Lammermoori Lucia* kedvéért váltott jegyet. Gyanítom azonban, hogy kevés ilyen néző ült hétfő este az Erkel Színházban: a többség bizony nem Donizetti, pláne nem Fricsay, hanem Gruberová miatt jött – s a rajongók többsége számára ettől kezdve lényegében mindegy is volt, mit hallott.

Mint annak az idős bácsinak is, aki mögöttem ülve kellemesen végigszuszogta és -röfögte az első Lucia-áriát, majd amikor az véget ért, azonnal talpra ugrott és torkaszakadtából üvöltve brávozott – aligha a teljesítmény magasrendűségétől lenyűgözve, hiszen abból semmit sem érzékelt. Jelen sorok írója viszont hallotta az áriát, s a legjobb szándéktól vezérelve sem nevezheti azt tökéletesnek. Sürgősen hozzá kell tennem: egyáltalán nem a hanghiányosságok immár visszafordíthatatlannak tűnő, ám a pálya ezen szakaszában még korántsem elfogadhatatlan mértékű jeleivel nem tudtam megbarátkozni; akárcsak egy éve a *Boleyn Anna* esetében, most is a manírok túltengése okozott számomra csalódást. Ami korábban a belcanto manierizmusából és stilizáltságából, valamint az előadó egyéniségéből fakadt, és mindig a jó ízlés határán belül maradt, az mára a vokális perfekció hiányát elfedni kívánó bűvészműtávként lett, amit csak néha ellensúlyoznak őszinte, egyszerű pillanatok – véltem a szünet előtt. A második részben aztán a régi-új Gruberová lépett színre: visszatért szerepformálásának hajdani őszinte átéltsége, s ezzel együtt vokálisan is csaknem a régi fényében tündökölt. Ha csupán annyiból állt volna ez az este, hogy hallhatjuk, amint Gruberová fuvolává lényegül át az örülési jelenetben, már megérte volna elmenni. Mondják, a nagy pillanatokért kell színházba és koncertre járni. Gruberová ezen az estén mindent egy lapra tett fel, és győzött: nagyjelenetében megragadta és megállította a pillanatot.